

Vika Kecelj-Pičman

prva medicinska sestra pri zdravstvenem varstvu šolske mladine

Medicinsko sestro Viko Kecelj-Pičmanovo pozna veliko medicinskih in otroških sester, saj je bila glavna sestra šolske poliklinike v Ljubljani in ravnateljica Šole za otroške sestre. Starejša in srednja generacija pa jo imata v spominu zlasti kot prvo medicinsko sestro v zdravstvenem varstvu šolske mladine ter inštruktorico sester, ki so prakticirale na šolski polikliniki in v počitniških kolonijah šolskih otrok.

Toda tu nas zanima predvsem njena življenjska pot, ki jo je prehodila kot dekle, žena in medicinska sestra. Rodila se je 20. aprila 1890 v Kamniku. V bližnjih Mekinjah je pri uršulinkah dovršila osemrazredno šolo, kar je pomnilo v takratnih razmerah že veliko splošno izobrazbo. Še mlada je zelo veliko brala, najbolj pa so ji bili pri srcu v zgodbi zajeti opisi življenja v deklških internatih in delo v bol-

nišnicah. Vse to je našla predvsem v nemških knjigah in se tako izpopolnjevala tudi v tem jeziku. Najprej je službovala kot vzgojiteljica v zasebnih družinah. Ob začetku prve svetovne vojne pa se je leta 1914 prijavila Rdečemu križu na Dunaju, naj jo sprejmejo za delo v bolnišnicah. Prvo zaposlitev je dobila na kirurški oddelku v Debrecinu na Madžarskem. Naslednje leto pa je bila premeščena bliže doma, v sanatorij za tuberkulozo na Malem Lošinju, nato pa v Pulj na oddelek za tuberkulozo, kjer je ostala do konca vojne.

Ko se je vrnila domov, je našla bolno mater, ki jo je negovala do smrti. Zaradi njene izredne sposobnosti za negovalko ob bolniški postelji je nanjo postal pozoren tamkajšnji zdravnik dr. Binter, ki je na Keceljevo opozoril svojo znanko Lojzko Štebijevo, referentko za socialno skrbstvo. Ta je takrat iskala vsaj nekoliko usposobljena dekleta in žene za delo pri socialno-zdravstvenem varstvu otrok.

Tako je bil 10. februarja 1922 sklenjen med Viko Kecelj in socialnim skrbstvom pokrajinske uprave v Ljubljani dogovor, da nastopi poskusno dobo za »oskrbno sestro« pri delu v posvetovalnici za otroke na Jesenicah. Dobila je odlok, da s 1. marcem 1922 nastopi službo kot pomočnica oskrbne sestre Angele Boškinove. Po dvomesečni praksi pa je zaradi odhoda sestre Boškinove v Ljubljano že morala prevzeti samostojno delo. To je bila zanjo trda preizkušnja o sposobnosti in zmogljivosti za delo, ki je zahtevalo posebej šolanega strokovnega delavca.

Dobro vpeljano delo, praksa ob sestri Boškinovi in podpora dr. Kogoja, obenem pa njena sposobnost, vse to ji je omogočilo, da je zmogla zaupano ji nalogo. Takratna posvetovalnica za otroke je bila v sestavi dečjega doma na Savi pri Jesenicah, kot so takrat imenovali otroški vrtec. Njegov ustanovitelj in nadzorni organ je bilo socialno skrbstvo pokrajinske uprave v Ljubljani. S 1. decembrom 1922 pa je bil dodeljen otroški vrtec šolskemu področju — višjemu šolskemu svetu v Ljubljani. S tem dnem je bila tudi ta ustanova preimenovana v »Posvetovalnico za matere in oskrbovalnico za dojenčke«. Za voditeljico ustanove je bila postavljena Vika Kecelj s poudarkom, da bo »vodila tudi vse administrativne posle in poročala samostojno«, kot je bilo napisano v odloku št. II. 20882/22 z dne 11. XI. 1922. To je bilo Viki Keceljevi veliko priznanje za njeno delo, predvsem pa za tenkočutno izpopolnjevanje navodil, za katera se je še nadalje obračala k svoji prvi učiteljici sestri Boškinovi v Ljubljano.

V tem času so v Ljubljani ob zavodu za socialno zaščito dece pripravljali šolo za sestre. Med prvimi 20 kandidatkami za sprejem v to šolo je bila kot štipendistka zdravstvenega odseka za Slovenijo tudi Vika Kecelj. Brez nadomestila za svoje delo v posvetovalnici se je 30. decembra 1923 poslovila od Jesenic in tako je bilo za dolgo dobo — celih 22 let — prekinjeno plodno delo posvetovalnice za otroke na Jesenicah.

Dne 3. januarja 1924 se je začela šola za »zaščitne sestre« v Ljubljani. Teoretičen in praktičen pouk je trajal 12 mesecev in je obsegal medicinsko-higienske, socialno-juridične predmete in gospodinjstvo. Praktično delo šole z izrazito pediatrično usmeritvijo je bilo na zavodovih oddelkih: postaji za dojenčke, posvetovalnici za otroke, otroški polikliniki in mlečni kuhinji. Šolanje je bilo naporno, saj so izključno z gojenkami šole pokrili tudi potrebe po kvalificiranih močeh na vseh oddelkih. Verjetno je tudi to vzrok, da je tretjina, tj. 7 kandidatk med letom zapustilo šolo. V prvem letu šolanja je diplomiralo samo 13 sester. Vika Keceljeva pa je že med šolanjem v septembru 1924 dobila dekret, da še isto leto dne 1. oktobra nastopi službo na prvi tedaj na novo ustanovljeni državni šolski polikliniki v Ljubljani. Ostale tri mesece šolanja je morala hkrati službovati in izpolnjevati šolske obveznosti. Diplomsko »zaščitne sestre« je prejela 5. januarja 1925 in se vsa posvetila delu, ki je iz dneva v dan kazalo vse širše delovno področje medicinske sestre pri zdravstvenem varstvu šolske mladine.

V Deckerjevi baraki zadaj za učiteljiščem na Resljevi cesti v Ljubljani se je začelo delo sestre Kecelj pri zdravstvenem varstvu šolskih otrok. Njen prvi predstojnik dr. Anton Breclj ji je zaupal ureditev prostorov in organizacijo dela poliklinike. Znal je ceniti svojo novo sodelavko — sestro, ki so jo zdravniki pri zdravstvenem varstvu šolskih otrok doslej zelo pogrešali. Ker se je delo vedno bolj širilo in razvijalo, sta prišli sem še dve sestri.

Državna šolska poliklinika (poprej je bila njena predhodnica mestna poliklinika) je začela delati leta 1924 v svojih za to delo posebej urejenih prostorih. Imela je v začetku poleg ambulante še kopališče za otroke, po šolah pa so bili sistematični pregledi otrok. Že naslednje leto se je delovno področje razširilo še na počitniško kolonijo in šolsko kuhinjo. Higienski zavod in šolska poliklinika sta v letu 1925 organizirala prvo šolsko počitniško kolonijo v Dovjem na Gorenjskem; z ženskim društvom »Kolo jugoslovanskih sester« pa še prvo šolsko kuhinjo za

socialno ogrožene otroke in tiste, ki so se vozili v šole v Ljubljano. Pri vseh začetnih delih te nove dejavnosti je bila zopet sestra Kecljeva vodilna strokovna moč, da je delo dobro steklo in bilo organizacijsko za tedanje čase dobro postavljeno.

Med šolsko mladino je Kecljeva našla svoje pravo delovno področje, po katerem je vedno hrepenela in kjer je s svojimi izrednimi vzgojnimi sposobnostmi resnično tudi uspevala. Še posebej pa je treba poudariti njeno delo v počitniških kolonijah. Kolonija v Dovjem je bila prva v Sloveniji, kasneje so se podobne kolonije ustanovile še na Rakitni, v Medvodah in Lukovici. Za vodstvo in nadzorstvo otrok v počitniških kolonijah so bile dodeljene izključno samo sestre iz šolske poliklinike. Vika Kecljeva jim je bila vzorna glavna sestra in uspešna inštruktorica. Veliko medicinskih sester se je spominja prav iz tega delovnega področja, še več pa »njenih kolonistov«, ki se je spominjajo s prijetnimi spomini in s spoštovanjem. Vedno je našla pravično rešitev pri številnih zapletljajih med počitniško razpoloženo šolsko mladino. Na tem področju je žela nesporno priznanje predstojnikov, šolarjev, dijakov in njihovih staršev ne samo kot strokovno izražena zdravstvena delavka, temveč tudi kot odlična vzgojiteljica.

Sestra Vika Kecelj je bila celih 21 let na položaju glavne medicinske sestre šolske poliklinike v Ljubljani. Takoj po okupaciji Ljubljane je bila med prvimi na šolski polikliniki, ki so vedeli, kje je njih mesto in kaj je njihovo delo. Vodila je tudi zavodovo lekarno, kar je izrabila v prid narodnoosvobodilnemu gibanju. Oddajala je za partizane sanitetni material, zbirala denar za zapornike in internirance ter širila ilegalno literaturo. Poleg tega pa je bila polna nič manj potrebnega borbenege duha, odločnosti in vztrajnosti in v tem smislu vplivala na svoje sodelavce v ustanovi.

Takoj po osvoboditvi je bila organizatorica improviziranih sprejemališč za bolne internirance, ki so se dan za dnem v velikih skupinah vračali skozi Ljubljano domov. Vsi ti so morali zaradi protiepidemskih ukrepov skozi karanteno. Za vodstvo tega dela so bile poklicane najsposobnejše medicinske sestre.

Veliko pomanjkanje strokovnega kadra po osvoboditvi je narekovalo ustanovitev šol za zdravstvene delavce. K temu delu so zopet bili poklicani ljudje, ki so si s svojim delom med okupacijo pridobili zaupanje in bili tudi sposobni, da vzgojijo mlade zdravstvene delavce v duhu socialističnega humanizma. Tako je bila Vika Kecelj z odlokom z dne 27. novembra 1945 poklicana, da poišče, pripravi in opremi prostore za šolo in internat za otroške negovalke. Obsežno strokovno znanje in sposobnost sta bila potrebna za izvajanje strokovnega programa, za organizacijo in vodstvo praktičnega pouka in vse drugo administrativno delo na šoli in v internatu. Vse je bilo treba začeti znova, ker je čas med vojno prekinil vse delo. Tako si je v svojem devetletnem službovanju na šoli za otroške sestre pridobila med svojimi gojenkami zopet novih iskrenih prijateljic.

Leta 1950 je bila Pičmanova upokojena, toda bila je še vedno potrebna. Zato je honorarno še naprej opravljala odgovorne posle ravnateljice te šole, vse do 28. februarja 1954, ko je dokončno odšla v pokoj.

Vika Kecelj - Pičman je bila pri svojem delu resničen vzor medicinske sestre. Sestram, ki jih je vzgajala, je ostala v spominu kot osebnost, v kateri je združevala

doslednost, disciplino, čut dolžnosti, tako da jim je veljala za brezpogojno avtoriteto. Hkrati pa so našle v njej čuteče srce in veliko tovarištvo, ki je imelo razumevanje za potrebe in probleme človeka v stiski, bodisi da je šlo za katerega od varovancev zdravstvene službe ali pa za poklicno tovarišico. Nikdar ni pozabila pogledati, kako živijo njene sodelavke in kako so preskrbljene, in pomagala jim je povsod, kjer je le mogla. Vedno in povsod je brez popuščanja tolmačila poklic, delovno področje in delo medicinske sestre, kar je bilo v začetnem obdobju tega poklica še posebej potrebno.

Kronist, ki bo beležil razvoj zdravstvenega varstva šolske mladine v Sloveniji, bo moral med prve soustvarjalce in oblikovalce na tem področju zdravstvene službe uvrstiti tudi ime Vike Kecelj - Pičmanove. V arhivih šolske poliklinike pa bo gotovo zasledil njena poročila, opombe in predloge, ki jih je črpala iz vsakdanjega neposrednega dela z mladino.

Vika Kecelj živi upokojena v Ljubljani in še vedno z velikim zanimanjem spremlja probleme, ki se nenehno vrstijo v zdravstveni službi, šolanju medicinskih sester in v počitniških kolonijah otrok. V razgovorih rada pove, kako je bilo včasih, ko so začele delati prve sestre. Njeno pripovedovanje je vedno polno prijetnih spominov na delo s šolsko mladino, kjer je začela in sklenila svoje življenjsko delo.

N. C.

Mednarodni kodeks etike medicinskih sester

Sprejet na kongresu ICN v Frankfurtu junija 1965

Medicinske sestre so obolelemu človeku v pomoč, odgovorne so za ustvaritev takšnega fizičnega, psihičnega in socialnega okolja, ki pospešuje njegovo okrevanje, ter s poučevanjem in primeri opozarjajo na pomen, ki ga ima preprečevanje bolezni. Zdravstveno pomoč dajo posamezniku, družini in skupnosti, pri čemer sodelujejo z drugimi profili zdravstvenih delavcev.

Pomagati ljudem je osnovna naloga medicinskih sester in smisel njihovega poklica. Potreba po sestriški službi je vsesplošna. Poklicno delo sester temelji na človekovih potrebah, zato ga ne smejo omejevati ne narodnostni, rasni ali verski oziri, ne barva polti, politična opredeljenost ali položaj.

Osnovno načelo kodeksa je, da sestra veruje v svobodo človeštva in ohranitev človeškega življenja. Pomembno je, da se vse sestre zavedajo načel Rdečega križa, njegovih pravic in dolžnosti, sprejetih z ženevskim dogovorom iz leta 1949.